

Парчевська Олександра Олексіївна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННПП
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Міщенко Аліна Володимирівна,
викладач кафедри конституційного права
ННПП НАВС, доктор філософії в галузі
права

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (ООН, ОБСЄ) У ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Міжнародні організації в першу чергу визначають ідеї загального миру, зміцнення світового порядку, рівноправної співпраці держав, що є сталим розвитком цивілізації. Серед проблем першорядного значення є – захист прав і свобод людини, екосистем, культури і цивілізації, забезпечення стабільного розвитку в державах. Діяльність багатьох міжнародних організацій, насамперед політичного, безпекового та гуманітарного спрямування в які входять ООН та ОБСЄ позначені феноменом «взаємного впливу», що сприяє в результаті втіленню елементів однорідності політичній, соціальній та гуманітарній сферах.

ООН є однією з найбільших впливових міжнародних організацій, що з моменту свого заснування в жовтні 1945 році поставила захист прав людини в центрі своєї діяльності. Слід зазначити, що Україна має статус засновниці ООН та досвід безперервного членства впродовж 69 років. Основою цієї організації є Загальна декларація прав людини 1948 року, прийнята Генеральною Асамблеєю в Паризькому палаці Шайо, яка стала фундаментальним документом у галузі прав людини. Вона встановила базові стандарти прав і свобод, які мають підтримуватися всіма державами-членами.

Серед основних органів ООН особливу роль у захисті прав людини відіграє Економічна і Соціальна Рада (ЕКОСОС), яка під керівництвом Генеральної Асамблеї координує економічну і соціальну діяльність ООН, у тому числі, як зазначено в Статуті, готує «рекомендації з метою поглиблення поваги і дотримання прав людини й основних свобод для всіх». Однак, незважаючи на широкі повноваження і ту важливу роль, яку відіграють у міжнародних відносинах головні органи ООН, основні функції щодо захисту прав людини виконують спеціалізовані правозахисні органи й організації. Таким чином універсальні правозахисні органи поділяють на три види:

1) *Постійні органи, що є частиною апарату ООН:* Комісія ООН з прав людини та її експертний орган – Підкомітет по запобіганню дискримінації та захисту прав меншин; Комісія становища жінок, створені в рамках ЕКОСОС для

виконання його повноважень в галузі захисту прав людини; Центр прав людини у справах біженців, який розташований в Женеві.

2) *Органи, створені згідно з міжнародними угодами, укладеними під егідою ООН*, відповідно до цих органів входять: Комітет ООН з прав людини (не плутати з Комісією ООН), Комітет з економічних, соціальних і культурних прав, Комітет з расової дискримінації, Комітет проти катувань

3) *Спеціалізовані установи Організації Об'єднаних Націй*. Сьогодні існує 16 таких організацій. Але далеко не всі ці установи займаються правами людини. Для тих, що здійснюють правозахисну діяльність, вона не є основною, а впливає із загальносоціальної спрямованості їх діяльності і, відповідно, лише доповнює її. До таких установ відносяться насамперед Міжнародна Організація Праці (МОП) і Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО).

Україна протягом всієї своєї історії змушена боротися за свою самостійність, незалежність та суверенітет, з 24 лютого 2024 року розпочалася нова фаза боротьби України за свою територіальну недоторканність.

Особливу увагу ООН приділяє захисту прав у зонах конфліктів, характеризується це тим, що в умовах війни відбуваються безліч порушень, такі як: вбивства мирного населення, сексуальне насильство, катування людей та тварин, насильне звільнення з своїх домівок, тощо.

Наступне це підтримка біженців: УВКБ ООН (Управління Верховного комісара ООН у справах біженців) працює в Україні з 1994 року, та згідно зі своїм мандатом надає послуги захисту та підтримки, щоб допомогти біженцям, внутрішньо переміщеним особам (ВПО), особам, які повернулися після вимушеного переміщення, постраждалим від війни та особам без громадянства отримати доступ до своїх прав та основних послуг і знайти стійкі рішення. Приблизно одна третина українців була вимушена залишити свої домівки, а отже наразі це найбільша криза переміщення людей у світі з часів Другої світової війни. УВКБ ООН є одним з понад 650 організацій і партнерів, які діють в Україні в рамках міжвідомчої гуманітарної допомоги, і воно розширило масштаби та охоплення програм для надання допомоги та послуг якомога ближче до лінії фронту та у відвоєнованих районах, де проживають люди з високим ступенем вразливості, а також переміщені особи та ті, хто повернувся.

Підтримка ООН у боротьбі з дискримінацією, зокрема гендерною, расовою, етнічною та релігійною.

А також ліквідації катувань і насильства, “звільнені військові розповідають про знущання та катування в російських тюрмах. Крім того, українці повертаються додому у важкому стані - вони мають шалену втрату ваги та потребують медичної допомоги.” Загалом в Україні є миротворчі місії ООН що забезпечують безпеку та допомагають у відновленні правопорядку в країнах, які переживають війни чи соціальне потрясіння, але війна, яка триває в Україні, також створила проблеми для майбутньої участі країни в миротворчих операціях ООН. Важливою частиною роботи ООН є реагування на порушення прав людини через спеціальні звіти, резолюції або санкції, які можуть накладатися на державу, що порушують

міжнародні норми.

Воєнний стан загострює вже існуючі гендерні нерівності та ризики, з якими стикаються жінки та дівчата, включаючи ризик сексуального насильства, примусових шлюбів, сексуального рабства та інших видів гендернозумовленої експлуатації. Чоловіки та хлопці також стають жертвами, зокрема через примусове вербування та використання у якості дитячих солдатів, а також вони можуть зазнавати сексуального насильства та тортур [4, с. 804].

Незважаючи на доволі рішучі кроки, які направлені на припинення збройної агресії, спостерігається низька ефективність ООН, це зумовлено тим, що ООН не має правосуб'єктності та суверенітету, її воля залежить від волі учасників, які входять до цієї організації. Ще однією організацією, яка відіграє важливу роль у забезпеченні миру є Організація з безпеки і співробітництва в Європі. Саме ОБСЄ була посередником щодо врегулювання російсько-української війни, яка розпочалася у 2014 році [2, с. 179].

Але широкомасштабне вторгнення РФ 24 лютого 2022 року призвело до змін роботи інституції в Україні. Українська дипломатія змогла відновити проектну діяльність ОБСЄ в Україні, та воно продовжує роботу над своїми проектами в Україні, станом на березень 2024 року в Україні продовжує діяти понад 30 проєктів ОБСЄ.

Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) має регіональний характер та є найбільшою організацією, яка займається питанням безпеки саме з правами людини. До механізмів ОБСЄ в рамках мирного врегулювання суперечок належить Валлеттський механізм, який був остаточно сформований у 1992 р. Він використовується ОБСЄ в ситуації, коли сторони значний час не в змозі врегулювати суперечку шляхом прямих консультацій чи переговорів або домовитися про процедуру його врегулювання. Іншим важливим механізмом ОБСЄ з врегулювання конфліктів стає діяльність бюро і місій організації на місцях, а також функціонуванням таких інститутів як Центр із запобігання конфліктів, верховний комісар у справах національних меншин. Та в результаті, основним інструментом стають місії, що направляються до зон конфліктів

Міжнародний захист прав людини є однією з найважливіших галузей суспільства, в рамках якої постійно триває розроблення і прийняття міжнародних угод у сфері захисту прав людини, визначених у всесвітньо визнаних документах, а також виробляються процедурні положення щодо функціонування міжнародних органів. Конвенційним механізмом міжнародного захисту прав людини в системі ООН можна вважати діяльність утворених на підставі міжнародних угод договірних (конвенційних) органів у системі Організації Об'єднаних Націй, що застосовують відповідні несудові (квазісудові) процедури для розгляду скарг чи повідомлень стосовно порушення прав людини (окремих груп прав людини або окремих груп людей). Попри ці труднощі, роль ООН і ОБСЄ в захисті прав людини є беззаперечною. Їхня діяльність сприяє підвищенню обізнаності суспільства про права людини, забезпечує ефективне реагування на кризу та державам удосконалювати свої системи захисту громадян. Міжнародна спільнота продовжує

подавати на ці організації великі надії у боротьбі за справедливість, рівність та гідність для кожного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254к/96-вр>
2. Студентські наукові дискусії поза форматом : матеріали XI Міжнародної наукової конференції (м. Івано-Франківськ, 11 квітня 2024 року). Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила». 2024. 534 с.
3. Україна в міжнародних організаціях : навчально-методичний посібник. Одеса, 2022. 48 с.
4. Халюк С.О. Гендернозумовлене насильство як порушення прав людини в умовах воєнного стану. Актуальні питання у сучасній науці. Серія Право. 2024. № 4(22). С. 800–811.

Пилипченко Вікторія Олегівна,
здобувачка вищої освіти бакалавра ННІ
№1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:
Чеханюк Леся Володимирівна,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини НАВС,
кандидат юридичних наук

ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Свобода пересування є фундаментальним правом людини, гарантованим Конституцією України [1] та міжнародними угодами, такими як Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [2]. Проте, в умовах воєнного стану це право може бути обмежене для забезпечення національної безпеки та суспільного порядку. В Україні такі обмеження стали актуальними після початку повномасштабної агресії росії з лютого 2022 року. Військове командування та військові адміністрації отримують право обмежувати пересування осіб і транспортних засобів, якщо це необхідно для оборони та безпеки держави (ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану») [3].

Чоловікам віком 18-60 років заборонено залишати територію України, за